

*Доукіна Наталія Володимирівна,
студентка 3 курсу міжнародно-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – асистент Хижняк А.В.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ САНКЦІЙ ДО НЕПЛАТНИКІВ АЛІМЕНТІВ

Відповідно до статті 8 Закону України «Про охорону дитинства», кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного та соціального розвитку. Частиною другою статті 51 Конституції України та статтею 180 Сімейного кодексу України визначено, що батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Але закріплені права дитини на утримання та обов'язок батьків забезпечувати дитині відповідний рівень життя, харчування, виховання не завжди виконується належним чином у нашій країні. Ухилення від обов'язку утримувати дитину або неналежне його виконання батьками призводить до необхідності примусового стягнення аліментів та застосування санкцій. У зв'язку із цим є потреба проаналізувати чинне законодавство, що регулює порядок стягнення аліментів та накладення санкцій.

Проблемні питання сплати аліментів привернули увагу таких учених як Л.В. Афанасьєв, Г.М. Ахмач, І.В. Жилінкова, Л.В. Красицька, С.В. Ромовська, Л.В. Сапейко, В.І. Труб, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса та інші. Проте останнім часом було внесено ряд суттєвих змін у законодавство, що регулює аліментні зобов'язання, спрямоване на підвищення ефективності судового захисту права дитини на утримання та запобігання ухиляння платника від виконання своїх обов'язків.

Таким чином, платники аліментів, які мають заборгованість у виконавчому провадженні щодо стягнення аліментів понад 3 місяці, вносяться до Єдиного реєстру боржників з метою оприлюднення інформації про невиконання майнових зобов'язань та запобігання відчуженню майна. У разі певних реєстраційних дій нотаріуси та інші реєстратори зобов'язані перевіряти інформацію з цієї бази даних і, якщо вона знаходить особу, яка звернулася за вчинення нотаріальних чи реєстраційних дій, відмовитися від

виконання та (або) повідомити відповідний державний виконавчий орган або приватного виконавця.

Таким чином, включення особи до Єдиного реєстру боржників є підставою для відмови у виконанні нотаріальної дії відповідно до п. 8-1 ч.1 ст. 49 Закону України «Про нотаріат»; відмова від перереєстрації, зняття з обліку транспортного засобу з метою його відчуження, відповідно до ч. 5 ст. 34 Закону України «Про дорожній рух»; відмова від державної реєстрації права власності по відношенню до майна, якщо боржник є відчужувачем, відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та їх обтяження»; відмова від державної реєстрації змін до Єдиного державного реєстру зміни засновників (учасників) юридичної особи через зміну частки засновника (учасника) у статутному (пайовому) капіталі (пайовому фонді) юридичної особи щодо засновника (учасника), якого на час подання заяви включено до Єдиного реєстру боржників, за винятком збільшення розміру такої частки, відповідно до пункту 3-1 частини 1 ст. 28 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». У разі відмови в здійсненні дії негайно повідомляється орган державної виконавчої служби або приватний виконавець.

Закон України «Про банки та банківську діяльність» не передбачає відмови у відкритті або закритті рахунку з вищезазначених причин. Однак с. 62-1 Закону передбачено, що у день відкриття або закриття рахунку повідомити орган державної виконавчої служби або приватного виконавця, зазначеному в Єдиному реєстрі боржників.

Іншою новинкою є автоматизований арешт коштів боржника у виконавчому провадженні щодо аліментів, передбачених Законом України «Про виконавче провадження», здійснюється у порядку, визначеному Міністерством юстиції України за погодженням з Національним Банком України.

Але у законодавстві відсутні будь-які концепції та поняття правового інституту «автоматизованого арешту» в цілому. Введення в законодавство України нових термінів без їх визначення суперечить правовому положенню Європейського суду з прав людини щодо ясності закону.

Крім того, «автоматичний арешт» не відповідає ст. 59 Закону України «Про банки і банківську діяльність», згідно з яким арешт коштів та інших цінностей юридичних або фізичних осіб у банку здійснюється виключно за дорученням державного виконавця, приватного виконавця або рішення суду про стягнення коштів або накладення арешту [1].

Відповідно до визначення суми аліментів, слід зазначити, що Сімейний кодекс, замість звичайного терміну «мінімальний розмір аліментів», використовує терміни «мінімальний гарантований розмір аліментів» і «мінімальний рекомендований розмір аліментів». Мінімальний гарантований розмір аліментів, по суті, є нижньою межею, тобто розміром, який гарантовано стягується. Він становить 50% від прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Мінімальний рекомендований розмір може бути присуджений, якщо дохід достатній у батька\матері і становить один прожитковий мінімум для дитини.

Відповідно до ч. 2 ст. 182 СК, обсяг аліментів повинен бути необхідним і достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини. В науковій літературі існує думка, що поняття «достатнього рівня» та «гідного рівня» має різний зміст, хоча другий часто трактується в національних та міжнародних правових документах як перший. Достатній рівень означає наявність «мінімуму достатку», що дозволяє людині або родині вижити. Найчастіше це пов'язано з забезпеченням прожиткового мінімуму [2, с. 304].

Статтею 183-1 КУпАП передбачено відповідальність за несплату аліментів на утримання дитини, одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, яка тягне за собою виконання суспільно корисних робіт на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин. Повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого частинами першою або другою цієї статті, тягне за собою виконання суспільно корисних робіт на строк від двохсот сорока до трьохсот шістдесяти годин. В примітці до даної статті вказано, що під повторним вчиненням правопорушення у цій статті слід розуміти невжиття особою заходів щодо сплати аліментів протягом двох місяців з дня відбуття адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт, призначеного з підстав, передбачених цією статтею [3].

Згідно до ст. 183-2 КУпАП Ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт тягне за собою адміністративний арешт строком до десяти діб [3].

Відповідно до ст. 389-2 КК України зліснее ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт - карається позбавленням волі на строк до двох років [4].

Отже, можна сказати, що несплата аліментів тягне за боржником тяжкі наслідки, які можуть виразитись в застосуванні адміністративних санкцій, а саме 10 діб арешту, а надалі навіть і потягти кримінальну відповідальність.

Також відповідно до Закону України «Про державну службу» внесено зміни, якими забороняється вступати на посади «А» і «В» особам, в яких є непогашена заборгованість по аліментам.

Отже, проаналізувавши все вищевикладене, можна сказати, що з ухваленням змін в законодавстві щодо регулювання аліментних зобов'язань регламентація реалізації порушеного права стала набагато суворішою. Недобросовісний боржник, невиконанням свого обов'язку по сплаті аліментів, зазнає багатьох обмежень і санкцій. Дані зміни наділені суттєвими перевагами у конкретизації розміру аліментів, спрощення порядку судового розгляду, суттєвого зменшення можливостей приховування доходу і майна. Незважаючи на дрібні недоліки, вони є суттєвим проривом у створенні ефективного механізму захисту права дитини на належне утримання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» № 8296 до другого читання. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63899
2. Кулачок-Тітова Л.В. Гідний рівень життя як категорія та соціальне право людини. Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / ред. кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; за ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. Суми : СумДУ, 2014. С. 301-305.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III / Верховна Рада України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/page>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : наук.-практ. комент. / Калюжний Р. А., Комзюк А. Т., Погрібний О. О. – К. : Правова єдність, 2008. – 781 с.
5. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001 – 2001 р. – № 25